

Keuzehulp jeugd en gezin

Samen met ouders en kinderen beslissen
over passende hulp | **Deel II**

**Auteurs: Marjan de Lange, Gonnie Albrecht, Daniëlle de Veld,
Inge Bastiaanssen en Bram Orobio de Castro**

De keuzehulp jeugd en gezin is mede mogelijk gemaakt door ZonMW

Deel II

Het startgesprek

Inleiding

Je bent nu in tweede deel van de Keuzehulp Jeugd en Gezin. Deze keuzehulp ondersteunt je om samen met ouders en jongeren te komen tot een beslissing over passende hulp en sluit aan op de richtlijnen Jeugdhulp en Jeugdbescherming. In deel I heb je iets kunnen lezen over de 7 kernelementen van basishulp, de kern van je werk als jeugdprofessional. De vaardigheden die in deel I staan, gebruik je bij het goed uitvoeren van deel II en deel III. Deel II gaat over de start van de hulp: over hoe je het startgesprek goed voorbereidt en uitvoert.

Startgesprek

Informatie verzamelen over 8 vragen

In het startgesprek breng je de situatie en hulpvraag van het gezin in kaart aan de hand van 8 hoofdvragen. De 8 hoofdvragen komen aan bod in aparte hoofdstukken. In ieder hoofdstuk staat wat de bedoeling is en hoe je het aanpakt. Het gaat om de volgende 8 hoofdvragen (zie figuur 1):

1. Wat is er aan de hand?
verhelderen van reden van aanmelding en klachten, de hulpvraag en verwijzer >
2. Hoe gaat met het uw gezin?
korte inventarisatie van de aard van mogelijke problemen in het gezin >
3. Hoe gaat het met uw/jullie kind?
korte inventarisatie van de aard van mogelijke problemen bij het kind >
4. Wat is de omvang van de problemen?
gezamenlijk bespreken van de omvang van de problemen onder andere op basis van situaties waarin ze voorkomen, duur, frequentie en gevolgen >
5. Hoe ernstig zijn de problemen?
gezamenlijk inschatten van de ernst van de problemen >
6. Wat zijn sterke kanten en steunbronnen?
inventariseren van eigen krachten van ouders, het kind en het gezin en steunbronnen in de omgeving >
7. Wat zijn ervaringen met eerdere hulp?
verkennen van werkzame bestanddelen in eerdere hulp en beleving van deze hulp >
8. Wat is de kern en wat spreken we af?
samenvatting van de belangrijkste zorgen en afspraak voor de komende periode >

Gesprekskaarten

De hoofdvragen zijn gekoppeld aan een of meerdere gesprekskaarten. Deze kaarten geven structuur aan het gesprek en kun je gebruiken ter ondersteuning. Het is niet de bedoeling alle gesprekskaarten mechanisch af te lopen. Gebruik ze vooral als 'spiekbriefje' om met ouders en kind een prettig verlopend gesprek te voeren. Een uitzondering hierop vormen de kaarten uit hoofdstuk 2, 3, 4 en 5. Daarvan vinden ouders en kinderen het helpend als die echt aan hen voorgelegd worden. De gesprekskaarten helpen om alle relevante informatie in beeld te brengen.

Op de gesprekskaarten zijn alle vragen zo gesteld dat het gezin als geheel wordt uitgenodigd om te reageren. Daarom staat overal 'jullie'. Wanneer je ouders aanspreekt gebruik je bij de start 'u'. Dit past bij een kennismaking en is een manier om respect te tonen. De jongere spreek je aan met 'jij'.

Beslismomenten

Aan sommige hoofdvragen is ook een beslismoment gekoppeld. Afhankelijk van wat de ouders en/of de jongere vertellen, kun je ervoor kiezen niet verder te gaan met de agenda. Deze beslismomenten staan in de hoofdstukken.

Startgesprek in één afspraak

De 8 hoofdvragen van het startgesprek, kunnen in beginsel ook daadwerkelijk in één afspraak van 45-60 minuten besproken worden. Soms lukt dit niet. Bijvoorbeeld als er veel mensen om tafel zitten, als er veel aan de hand is of als de emoties hoog oplopen. Dan beslis je om aan het doornemen van de hoofdvragen meer dan één gesprek te besteden.

Vragen zijn voorbeeldvragen

Zowel op de gesprekskaarten als in de hoofdstukken staan veel hulpvragen. Dit zijn voorbeelden. Je kiest de vragen die passen.

Vorbereiding startgesprek

Als jeugdprofessional lees je je voorafgaand aan het startgesprek in over de eventueel beschikbare informatie over het gezin, vanuit telefonische aanmelding en/of een aanmeld- of verwijfsformulier.

Voorafgaand aan het startgesprek check je of beide ouders gezag hebben en of beiden instemmen met een afspraak. Dit doe je ook wanneer ouders gescheiden zijn en zij beiden gezag hebben. Door dit vóór het gesprek helder te hebben, verloopt het startgesprek makkelijker.

Verder stem je met ouders en jongere af of dit gesprek gezamenlijk is of (deels) apart. Als de jongere 16+ is, overleg je met de jongere of die de ouders wil betrekken bij de hulp. Ook als de jongere jonger is dan 16, is het goed om bij de jongere te checken hoe je de ouders betreft. Verder overleg je of ouders en/of jongere iemand mee willen nemen om zich prettig te voelen tijdens het startgesprek.

Nodig expliciet beide ouders uit als dit aan de orde is (wanneer beide ouders gezag hebben). Wijs ouders erop dat in veel CAO's de mogelijkheid bestaat om voor deze gesprekken zorgverlof aan te vragen. Dan kunnen ouders die dat willen en wiens CAO het toestaat, dit bij hun werkgever aangeven.

Startgesprek met ouders en kind apart of samen?

Maak in overleg met ouders en jongeren een afweging of het eerste gesprek met ouders en jongere samen is of apart. Overwegingen die hierbij een rol spelen zijn:

- **opbouwen van vertrouwen:** Jongeren geven aan dat het lastig kan zijn om vanaf de start alleen met een jeugdprofessional te praten, omdat het praten over wat er aan de hand is met een onbekende een grote stap kan zijn. In dat opzicht is het makkelijker om met meerdere gezinsleden te starten. Tegelijkertijd geven jongeren aan niet alles te delen in bijzijn van hun ouders. Jongeren adviseren voor het opbouwen van vertrouwen met ouders en jongere samen te beginnen en daarna ook ruimte te creëren om de jongere alleen te spreken.
- **leeftijd van het kind:** Hoe jonger het kind, des te belangrijker het is om in ieder geval met ouders en kind samen te beginnen. Jongeren adviseren om in ieder geval vanaf 11/12 jaar de jongere ook alleen te spreken.
- **veiligheid:** Het is van belang kinderen of jongeren in een van de eerste gesprekken altijd (even) apart te spreken en hen te vragen naar de mate waarin zij zich thuis, op school en online veilig voelen.
- **aard van de problemen van het kind:** Als een kind bijvoorbeeld somber of depressief is, is het van belang het kind apart te spreken, omdat het kind anders bepaalde zaken mogelijk niet zal vertellen ter bescherming van zijn ouders.

Agenda in uitnodiging

Ouders geven aan het prettig te vinden in een uitnodiging vooraf al uitleg te krijgen over wat er besproken zal worden in het startgesprek, zodat zij zich goed kunnen voorbereiden. Het startgesprek heeft een vaste agenda met 8 hoofdvragen. Die kun je vooraf met het gezin delen.

Belangrijke startvragen volgens jongeren

Jongeren vinden het belangrijk dat jeugdprofessionals na de kennismaking starten met vragen als 'Welke verwachtingen heb je van dit gesprek?' en 'Waar heb je behoefte aan?'. Bespreek ook hoe jullie willen samenwerken. Maak bijvoorbeeld afspraken over omgaan met gevoelige informatie en privacy. En vraag ouders en jongere hoe ze bijvoorbeeld willen dat je reageert als ze geëmotioneerd raken. Je kunt bijvoorbeeld zeggen: 'Het kan zijn dat je misschien een keer moet huilen tijdens een gesprek of dat je boos wordt. Hoe wil je dat ik reageer als je een keer huilt of boos wordt?', 'Wat vind je prettig of juist niet?'

Laat de agenda zien

Ouders en jongeren geven aan dat ze graag met een agenda werken tijdens het startgesprek. Leg daarom uit hoe het startgesprek zal verlopen. Hiervoor is de Agendakaart een handig hulpmiddel.

Hoofdvragen

Hoofdvraag 1. Wat is er aan de hand?

Aan het begin van het startgesprek is het belangrijk om ouders en jongeren eerst op hun gemak te stellen. Dit doe je door over en weer kennis met elkaar te maken. Vertel daarbij ook iets over jezelf.

Hulpvraag verhelderen

Na de start ga je in gesprek over de reden van aanmelding, een beschrijving van de klachten en het verhelderen van de hulpvraag. Je geeft ouders en jongeren daarbij de gelegenheid om eerst zelf hun verhaal te vertellen op de manier waarop zij dat willen. Je geeft ouders en jongeren de ruimte om te praten, vat samen en vraagt door. Bij het bespreken van de reden van aanmelding ben je erop gericht om eventuele zorgen of problemen ontschuldigend te (her-) formuleren. Dit doe je door te formuleren waar ouders en kind samen tegenaan lopen, in plaats van de schuld bij kind of ouders te leggen. Je bespreekt dit kort en vraagt nog niet door op mogelijke verklaringen voor wat er aan de hand is.

Gesprekskaart 1 Keuzehulp jeugd en gezin

Wat is er aan de hand?

Vooraf: creëer een veilige en ontspannen sfeer door aandacht te schenken, interesse te tonen, iets over jezelf te vertellen en door duidelijk te maken wat de ander kan verwachten. Bespreek welke verwachtingen je beiden hebt, welke behoeft de ander heeft en welke samenwerkingsafspraken jullie prettig vinden.

1. Wat is de reden of aanleiding voor dit gesprek? Wat wilt u graag bespreken? **Waar maakt u (of uw omgeving) zich zorgen over? (Reden van aanmelding/klachten)**
2. Hoe bent u bij ons gekomen? Heeft u ons zelf benaderd of bent u door iemand naar ons verwezen? (Verwijzer)
3. Waar heeft u vragen over? / Waar wilt u hulp bij? / Wat wilt u dat er verandert? (Hulpvraag)

Hulpvragen bij 3

- Waarlijk kan ik u helpen?
- Wat zouden jullie graag willen dat we anders of beter gaan?
- Stel dat we klaar zijn met de hulp, wat hoopt u dan dat er anders is dan nu?
- Wat zou u graag willen dat er beter wordt in uw situatie?

4. Introductie / overgang vervolg
*Over ... (hulpvraag) is nadertijd nog meer te zeggen. In realiteet om hoe belangrijk dit is en ik heb ook nog wat vragen. (specifiek) Voorafdat we hierop inzoomen (snel gebaar) zou ik jullie eerst nog iets breder (breder gebaar) vragen willen stellen. Dat geeft meer een totaalplaatje. Als we met jullie gaan kijken welke hulp het meest passend is, is het belangrijk om te weten wat voor jullie gezin essentieel en mogelijk is. Hiervoor gebruik ik altijd kaartjes met verschillende onderwerpen. De vraag is steeds: 'hoe gaat het met u en uw gezin op dit gebied?' Zo krijgen we een overzicht van wat er goed gaat en waar vragen of zorgen over zijn. With u elk kaartje bekijken en meertelgen waar 'ie het beste past. Daarna ga ik u nog iets vragen over uw kind. O.K!'

Gesprekskaart 'Wat is er aan de hand?'

1.1 Wat is de reden of aanleiding voor dit gesprek?

De reden van de aanmelding heeft betrekking op klachten of zorgen van het kind zelf, zorgen van de ouders of klachten vanuit de omgeving. Het is belangrijk deze klachten zo objectief mogelijk uit te vragen en door te vragen naar concreet waarneembaar gedrag.

Voorbeeld

Niet concreet waarneembaar: 'Yassar is de laatste tijd heel depressief.'

Wel concreet waarneembaar: 'Yassar zit tijdens de maaltijd vaak voor zich uit te staren, spreekt niet meer af met vrienden en zit grote delen van de dag alleen op zijn kamer. Hij zegt zelf nergens meer plezier in te hebben.'

1.2 Hoe zijn jullie bij ons gekomen? Hebben jullie ons zelf gevonden of zijn jullie door iemand anders naar ons verwezen?

Bespreek bij de start expliciet of ouders en/of het kind zelf om hulp hebben gevraagd, of dat zij zijn verwezen door anderen. Als ze aangeven zelf om hulp te hebben gevraagd, check dan of dit was omdat zij dat zelf belangrijk vonden, of omdat ze zich door anderen onder druk gezet voelden om een afspraak te maken. Als er verwezen is door anderen, bespreek dan of ouders en/of de jongere zich herkennen in de zorgen van de verwijzer. Bespreek ook de relatie die zij hebben met de verwijzer. Als ouders en/of de jongere niet zelf om hulp hebben gevraagd, vraagt het inzetten van motiverende gespreksvoering vanaf de start van de hulp extra aandacht.

Motiverende gespreksvoering is een gesprekstijl die zich richt op samenwerking en iemands eigen motivatie en bereidheid tot verandering versterkt. Door specifieke vragen te stellen, worden de al aanwezige eigen motieven voor verandering bij ouders en jongeren geactiveerd. Je kunt daarbij denken aan vragen als: ‘Waarom vinden anderen dat wij dit gesprek moeten hebben?’, ‘Kunnen jullie een reden bedenken waarom het belangrijk is om hier hulp bij te krijgen?’ en ‘Waar zouden jullie wel hulp bij willen?’

1.3 Waar hebben jullie vragen over? Waar willen jullie hulp bij?

Bij het formuleren van de hulpvraag ligt de focus op het zo concreet mogelijk maken van de gewenste verandering.

Hulpvragen:

‘Waarbij kan ik je/jullie helpen?’

‘Wat zouden jullie graag willen dat er anders of beter gaat?’

‘Stel dat we klaar zijn met de hulp, wat hoop je dan dat er anders is dan nu?’

‘Wat zou je graag willen dat er beter wordt in jouw/jullie situatie?’

Beslismoment 1. Afronding keuzehulp

Als de hulpvraag een eenvoudige vraag is die met 1 of 2 gesprekken beantwoord kan worden, rond dan de inventarisatie van de keuzehulp hier af. Het gaat daarbij om vragen over opvoedinformatie of praktische ondersteuning, zoals:

- Hoe vraag ik PGB aan voor ....?
- Mijn kind slaapt nog niet door, wat kan ik doen?
- Mijn peuter is soms driftig, is dat erg?
- Mijn zoon van dertien vertelt steeds minder over school. Moet ik me zorgen maken?

Het gaat daarbij om alledaagse opvoedvragen, waarbij opvoedadviezen voldoende zijn. Daarnaast kan het helpend zijn om te normaliseren. Hieronder verstaan we dat de jeugdprofessional, als dit aan de orde is in het gesprek:

- a. uitleg geeft over het gemiddelde ontwikkelingsverloop van kinderen en dat het gedrag van het kind passend is bij de normale ontwikkeling. Bijvoorbeeld driftig gedrag bij 2-jarigen, of het ter discussie stellen van regels door adolescenten. (zie deel I, kernelement 3).
- b. uitleg geeft dat ouders niet de enigen zijn die deze vragen hebben of ergens tegenaan lopen en dat dat past bij de obstakels die horen bij opgroeien en opvoeden van kinderen.

Ook als er een praktische ondersteuningsvraag is die eenvoudig te beantwoorden is, wordt de keuzehulp afgesloten. Vaak is hiervoor het voeren van één of twee gesprekken voldoende (deel I, kernelement 6).

Een voorbeeld

Gezinssamenstelling: Vader en stiefmoeder, zoon Roy (14), dochter Joyce (12), beiden uit eerste huwelijk van vader, en zoon Jack (4), uit huwelijk van vader en stiefmoeder. Vader en zijn ex-partner hebben co-ouderschap. Vader heeft het wijkteam benaderd met het volgende vraagstuk.

Joyce weigert momenteel nog naar moeder te gaan. Ze is nu al een maand fulltime bij vader, maar vader vindt dit niet goed voor Joyce. Vader voelt zich gestreeld dat Joyce graag bij hem is. Hij snapt wel dat Joyce het bij moeder minder leuk vindt. Ze is strenger (vader: 'ik ben niet zo van de regels, ik vind het al snel goed'), ze is volgens Joyce minder warm dan vader ('een beetje een koelkast') en ze mag niet dagelijks naar haar verzorgpony als ze bij haar moeder is. Stiefmoeder die de liefde voor paarden met Joyce deelt, vindt het zielig dat haar moeder haar niet elke dag laat gaan. Vader vraagt zich af hoe hij dit nu aan moet pakken.

De jeugdprofessional besluit op basis van bovenstaande dat een uitgebreidere inventarisatie met de keuzehulp niet nodig is. Korte psycho-educatie kan hierin volstaan. De jeugdprofessional legt uit dat kinderen er, ook na een echtscheiding, belang bij hebben dat ex-partners in de rol van ouders waar mogelijk één lijn trekken. Als vader en moeder het belangrijk vinden dat Joyce ook naar moeder gaat en de indruk is dat zij daar veilig is, dan is het belangrijk dat vader dit duidelijk gaat uitdragen. Hij kan in een gesprek met moeder en Joyce bespreken dat het belangrijk is dat Joyce naar moeder gaat

1. zie voor een uitgebreidere toelichting bijvoorbeeld Harder, A.T. & Eenshuistra, A. (2019). *Up2U. Een Handleiding voor motiverende mentor/coachgesprekken in de residentiële jeugdzorg*. Rotterdam: Erasmus Universiteit

en wat er voor nodig is om dit prettig te laten verlopen voor iedereen. De jeugdprofessional legt daarnaast uit dat als vader en stiefmoeder onbedoeld uitstralen dat Joyce zielig is als zij niet naar haar verzorgpony mag bij moeder, ze het daarmee moeilijker maken voor Joyce. Het staat moeder vrij om hierin haar eigen afspraken te maken met Joyce. Meisjes van 12 zijn niet zielig als ze niet dagelijks naar een verzorgpony kunnen. Het is hooguit vervelend, en het is goed voor Joyce als zij merkt dat iets niet mogen niet meteen een groot probleem hoeft te zijn.

Als de hulpvraag meer is dan een eenvoudige vraag om opvoedinformatie of praktische ondersteuning die met 1 of 2 gesprekken beantwoord kan worden, ga dan verder met het startgesprek volgens de keuzehulp.

Overgang

In een startgesprek is het van belang om een balans te vinden tussen aansluiten bij het verhaal van ouders en kinderen en het verzamelen van informatie. Voor een soepele overgang kun je de volgende introductie gebruiken:

Introductie kaart 2:

“Over ... (hulpvraag) is natuurlijk nog meer te zeggen. Ik realiseer me hoe belangrijk dit is en ik heb ook nog wel vragen. (pauze) Voordat we hierop inzoomen (smal gebaar) zou ik jullie eerst nog iets breder (breder gebaar) vragen willen stellen. Dat geeft meer een totaalplaatje. Als we met jullie gaan kijken welke hulp het meest passend is, is het belangrijk om te weten wat voor jullie gezin wenselijk en mogelijk is. Hiervoor gebruik ik altijd kaartjes met verschillende onderwerpen. De vraag is steeds ‘hoe gaat het met jou en je gezin op dit gebied?’ Zo krijgen we een overzicht van wat er goed gaat en waar vragen of zorgen over zijn. Wil je elk kaartje bekijken en neerleggen waar ‘ie het beste past. Daarna ga ik je nog iets vragen over je kind. Ok?”

Wanneer het gaat om een heraanmelding na recent ingezette hulp, waarbij al eerder de keuzehulp is doorgenomen, dan maak je samen met de ouders en/of jongere de afweging of het helpend is om hoofdvraag 2 en 3 van het startgesprek opnieuw door te nemen.

Hoofdvraag 2. Hoe gaat het met uw gezin?

De volgende stap is dat je kort met de ouders en/of de jongere bespreekt hoe het gaat met het gezin en het kind (zie [hoofdvraag 3](#)) op verschillende gebieden. Het gaat om een korte inventarisatie. Deze is bedoeld om te voorkomen dat je zaken over het hoofd ziet of dat ouders of jongeren bepaalde zaken niet noemen, omdat je er niet expliciet naar hebt gevraagd. De richtlijn [Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp](#) voor Jeugdhulp en Jeugdbescherming kan je hierbij ondersteunen. Deze richtlijn vormt het vakinhoudelijk kader voor jeugdprofessionals.

Werken met kaartjes

Om zicht te krijgen op hoe het gaat met het gezin en het kind maak je gebruik van een aantal kleine kaartjes. De meeste ouders en jongeren vinden dit prettig, omdat het een wat minder directe, ontspannen en overzichtelijke manier is om in korte tijd veel informatie te delen. Professionals die het uitprobeerde hebben geven aan dat het helpt om in korte tijd veel informatie te verzamelen, ook over onderwerpen die anders minder makkelijk aan de orde komen.

Als ouders en jongere samen deelnemen aan het gesprek kun je de kaartjes aan hen allen voorleggen. Je observeert dan hoe de jongere bij de inschatting wordt meegenomen in het gesprek. Zorg dat je meerdere stapeltjes achter de hand hebt, voor het geval dat gezinsleden de kaartjes liever los van elkaar leggen.

Gescheiden ouders

Als ouders gescheiden zijn, dan legt de ouder de kaartjes neer voor de eigen gezinssituatie en niet voor de nieuwe gezinssituatie van de ex-partner. Mocht een ouder problemen hebben met de wijze waarop een ex-partner zijn of haar gezinssituatie vormgeeft vanwege de mogelijke invloed op de gezamenlijke kinderen, dan kan de ouder dit benoemen bij het kaartje 'opvoeding van de kinderen'.

Jongere alleen

Als jongeren alleen komen met een vraag, dan kun je eventueel overleggen welke kaartjes ze het eerst willen leggen: de gezinskaartjes of de kindkaartjes. (zie [hoofdvraag 3](#)).

Eerst over het gezin, dan over het kind

Eerst vraag je ouders en jongere naar de situatie van het gezin, daarna vraag je naar het functioneren van het kind of de jongere. Voor deze systemische insteek is bewust gekozen. Het voorkomt dat professionals alleen gedrag of problemen van het kind gaan bespreken, terwijl deze mogelijk een relatie hebben met factoren die in het gezin spelen. Ook voorkomt het het overvragen van de draagkracht van ouders doordat de gezinsbelasting over het hoofd wordt gezien als beïnvloedende factor. Verder voelt de inventarisatie over het gezin logischer wanneer dit vroeg in het startgesprek gebeurt. Dan voelt het als onderdeel van de kennismaking.

Gesprekskaart 2 Keuzehulp jeugd en gezin

Hoe gaat het met jullie gezin?

Het gaat goed	Er zijn vragen	Er is spanning	Er is nood	Er is een crisis

Geen mening

Gesprekskaart 2: Hoe gaat het met het gezin? en gesprekskaartjes

Hoe het werkt

Instructie:

Leg de 'antwoordenkaart 'Hoe gaat het met jullie gezin?' voor de ouder(s) en/of jongere neer (gesprekskaart 2). Geef vervolgens het stapeltje gezinskaartjes aan de ouder(s) en/of jongere en vraag de gezinskaartjeskaartjes neer te leggen op de plek die het beste past bij hun situatie.

Ouders en jongere leggen de gezinskaartjes eerst neer. Vraag hen daarbij om een beetje hardop te denken, zodat je wordt meegenomen in waar zij aan denken. Om de informatie die wordt gedeeld te kunnen onthouden, kun je aantekeningen maken op de 'Invulmatrix gezin' (zie [bijlage 1](#)). Deze matrix gebruik je alleen voor jezelf en hou in gedachten dat deze niet in z'n geheel hoeft te worden ingevuld.

Vraag nog niet direct door als een kaartje wordt neergelegd bij nood of spanning. Dit doorbreekt het denkproces bij de ouders en jongere. Ook kan het doorvragen ertoe leiden dat ouders of jongere daarna op deze vakken geen kaartjes meer leggen. De kaart bevat ook een vakje 'geen mening', zodat ouders en jongere de ruimte hebben om over bepaalde onderwerpen geen informatie te geven. Respecteer het als dit gebeurt.

Als ouders en/of jongere samen de gezinskaartjes neerleggen, kan het voorkomen dat zij het niet met elkaar eens zijn. Geef hen beiden de ruimte om kort hun keuze toe te lichten. Vraag hen vervolgens of ze zich kunnen vinden in de mening van de ander en of ze tot overeenstemming kunnen komen. Wanneer beiden bij hun eigen standpunt blijven, laat dan expliciet de meningen naast elkaar bestaan en geef aan dat dat ok is. In dat geval krijgt ieder een eigen set kaartjes, zodat zij het kaartje beiden kunnen neerleggen. Het kan ook voorkomen dat ouders en/of jongere een kaartje tussen twee antwoordmogelijkheden neerleggen. Dat maakt niet uit, geef hen hiervoor de ruimte.

Voorbeelden van gezinskaartjes

Samenvatten

Als alle kaartjes gelegd zijn, vat je samen. Het vakje 'het gaat goed' is daarbij van groot belang, omdat hiermee de krachten van het gezinssysteem in beeld komen. In de samenvatting besteed je hier expliciet aandacht aan. Benadruk daarbij dat het op een aantal gebieden goed gaat. Als ouders en jongere te weinig 'hardop hebben gedacht' om een goede samenvatting te maken, vraag hen dan om toe te lichten waar ze aan dachten bij het neerleggen van de kaartjes. Vraag ook hierbij niet uitgebreid door; het is op dit moment voldoende als je snapt waar het ongeveer om gaat.

Ga in op nood en crisis

Geef aan dat je later in het gesprek nog terugkomt op de kaartjes bij spanning of vragen. Ga vervolgens in op de kaartjes die gelegd zijn bij nood of crisis en vraag om een uitgebreidere toelichting. Hebben ouders en jongere nauwelijks iets gedeeld tijdens het leggen van de kaartjes, dan wordt nu wel om enige toelichting gevraagd. Wanneer alleen kaartjes zijn neergelegd bij spanning of vragen, ga daar dan direct op in.

Foto

Vraag de gezinsleden of je een foto mag maken van de neergelegde kaartjes. Dit houdt het tempo erin en zorgt direct voor iets wat ook later met elkaar gedeeld kan worden.

Geen feitenonderzoek

Het is niet reëel om te denken dat ouders en jongeren je direct alles wat er speelt vertellen bij het doornemen van de gezinskaartjes. Dat hoeft ook niet. Het is geen feitenonderzoek dat een volledig totaalbeeld moet opleveren. Het doornemen van de kaartjes helpt je wel om een beeld te krijgen van wat ouders en/of de jongere op dat moment willen vertellen. Je helpt ouders en jongeren bij het vertellen door je vragen zo ontschuldigend mogelijk in te leiden, veel begrip en erkenning te tonen voor de aanwezige gezinsbelasting en oog te hebben voor aanwezige krachten. Hoe beter dit lukt, des te makkelijker ouders en jongeren zullen vertellen.

Erken doorzettingsvermogen bij spanning, nood of crisis

Als ouders en/of de jongere op meerdere gezinsgebieden aangeven dat er sprake is van spanning, nood of zelfs een crisissituatie, dan is het van belang hen erkenning te geven voor hun doorzettingsvermogen. Spreek bewondering uit voor het gegeven dat ze volhouden, ondanks de omstandigheden, en dat ze om hulp hebben gevraagd. Vraag door wat maakt dat ouders en/of jongere het volhouden, ondanks de belastende omstandigheden. Vraag vervolgens ook door hoe de overige gezinsleden het volhouden.

Hulpvragen bij spanning, nood of crisissituatie:

'Hoe lukt het jullie om ondanks de moeilijke omstandigheden door te gaan?'

'Hoe houden jullie het vol ondanks de moeilijke omstandigheden?'

'Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie het volhouden?'

Feedback van jongeren

Jongeren geven aan dat het voor hen lastig kan zijn om te praten over hun gezinssituatie, omdat zij uit loyaliteit geen negatieve dingen over hun ouders of het gezin willen zeggen. Ook hebben jongeren soms uitleg nodig over hoe hun eigen vragen of zorgen kunnen samenhangen met hun thuissituatie, en waarom het dus belangrijk is ook daar iets over te weten. Enkele concrete startvragen kunnen helpen om het gesprek op gang te brengen. Zoals 'Werken je ouders? Wat doen ze? Komen er wel eens vrienden bij jullie thuis? Krijg je zakgeld? Zijn er regels waar de kinderen of iedereen zich aan moeten houden?'. Het werken met de gezinskaartjes heeft volgens jongeren wel als voordeel dat er geen oogcontact hoeft te worden gemaakt en dat de jongere zelf met de kaartjes aan de slag kan, zonder dat overal direct op doorgevraagd wordt.

Als jongeren duidelijk afwijzend staan tegenover het praten over hoe het in het gezin gaat, werk je eerst aan het opbouwen van een vertrouwensband met de jongere, voordat je de gezinskaartjes doorneemt.

Afwegingen voor het inzetten van gezinskaartjes bij jongeren:

- *leeftijd van het kind*: bij kinderen onder de 8 jaar bij voorkeur niet inzetten; bij kinderen van 8 tot 13 op maat kijken wat passend is; bij 14+ inzetten, maar betrekken op het eigen leven van de jongere;
- *Inschatting veiligheid*: als er een vermoeden is dat de thuissituatie van de jongere niet veilig is, kun je het veiligheidskaartje neerleggen en aangeven dat de jongere zelf kan bepalen wat de jongere hierover wel en niet vertelt. Wanneer er een samenwerkingsrelatie is opgebouwd, kun je opnieuw over dit thema in gesprek (zie keuzehulpdeel veiligheid en gezinsbelasting).

Beslismoment 2. Directe inzet keuzehulpdeel veiligheid en gezinsbelasting of eerst de kindkaart

Wanneer ouders op meerdere gezinsgebieden aangeven dat er spanning, nood of crisis is, dan heeft dit invloed op de gezinsbelasting van het gezin. Een gevolg daarvan kan zijn dat ouders minder handige opvoedstrategieën gaan inzetten en er mogelijk een risico ontstaat voor de kindveiligheid. Dit hoeft niet het geval te zijn.

Het kan ook zijn dat ouders zelf hebben aangegeven dat er op het gebied van veiligheid ook spanningen, nood of crisis is. Als ouders op dit gebied aangeven dat het goed gaat, kan het betekenen dat het hen lukt om de veiligheid te blijven waarborgen, ondanks de verhoogde gezinsbelasting. Mogelijk kan daarnaast ook sprake zijn van ontkenning uit schuldgevoel of schaamte.

Maak op grond van de neergelegde kaartjes zelf een afweging of je op dit moment in het gesprek het keuzehulpdeel 'veiligheid en gezinsbelasting' wilt inzetten, of dat je eerst verder gaat met de kindkaartjes. Wanneer je eerst het keuzehulpdeel over veiligheid en gezinsbelasting inzet, is het belangrijk om later alsnog ook te inventariseren hoe het met het kind gaat (zie [hoofdvraag 3](#)).

Beslismoment 3a. Schat in of er sprake is van een crisissituatie

Als ouders op een of meerdere gezinsgebieden aangeven dat er sprake is van een crisissituatie, dan is het van belang hen erkenning te geven voor hun doorzettingsvermogen. Spreek je bewondering uit voor het gegeven dat ze ondanks de omstandigheden volhouden en dat ze om hulp hebben gevraagd.

Daarbij maak je zelf ook een inschatting of sprake is van een crisissituatie. Er is een crisissituatie als er sprake is van:

- ernstig gevaar voor een of meerdere gezinsleden;
- ernstige fysieke en emotioneel onveilige situatie voor het kind;
- suïcidedreiging;
- vermoeden van een psychose bij het kind;
- dreigende uithuisplaatsing.

Maak daarbij met de ouders helder onderscheid of er sprake is van een crisis: 'er moet vandaag iets gebeuren' of dat er sprake is van spoed: 'er moet binnen drie dagen iets gebeuren'.

Als je inschat dat sprake is van een crisissituatie waarbij inzet van directe hulp nodig is, overleg dan direct met een GZ Psycholoog/ Orthopedagoog Generalist en schakel crisishulp in. Afhankelijk van de aard van de problemen kies je voor inzet van crisishulp vanuit Jeugd- en opvoedhulp, de Jeugd-GGZ of vanuit de LVB-zorg. Wanneer er sprake is van een crisissituatie bij een van de ouders, neem je contact op met de huisarts. Die beoordeelt of de crisisdienst van de volwassen-GGZ ingeschakeld moet worden.

Hoofdvraag 3. Hoe gaat het met jou/jullie kind?

Na de inventarisatie over het gezin ga je door met de inventarisatie over het kind.

Gesprekskaart 3a Keuzehulp jeugd en gezin

Hoe gaat het met jou?

Het gaat goed	Er zijn vragen	Er is spanning	Er is nood	Er is een crisis

Geen mening

Gesprekskaart 3b Keuzehulp jeugd en gezin

Hoe gaat het met jullie kind?

Het gaat goed	Er zijn vragen	Er is spanning	Er is nood	Er is een crisis

Geen mening

Instructie:

Leg de antwoordenkaart 'Hoe gaat het met jou?' voor de jongere neer, en de kaart 'Hoe gaat het met uw kind?' voor de ouder(s) neer. Geef vervolgens de stapels met kindkaartjes en vraag hen om deze kindkaartjes nu neer te leggen om antwoord te geven op de vragen 'Hoe gaat het met jou?' en 'Hoe gaat het met uw kind?'.

De jongere en de ouder(s) doen dit apart, zodat het kind de ruimte krijgt om eerlijk te vertellen hoe het gaat en het hierbij geen rekening houdt met de ouders. Je hebt dus meerdere sets met kindkaartjes bij je.

Voorbeelden van kindkaartjes

Voorbeelden van gezinskaartjes

Ouders en jongere leggen de gezinskaartjes eerst neer. Vraag hen daarbij om een beetje hardop te denken, zodat je wordt meegenomen in waar zij aan denken. Om de informatie die wordt gedeeld te kunnen onthouden, kun je aantekeningen maken op de 'Invulmatrix kind' (zie [bijlage 2](#)). Deze matrix gebruik je alleen voor jezelf. Hou in gedachten dat deze niet in z'n geheel hoeft te worden ingevuld.

Vraag nog niet direct door als ouders of jongere een kaartje neerleggen bij nood of spanning. Dit doorbreekt het denkproces van ouders en jongere. Het doorvragen kan ertoe leiden dat ze daarna op deze vakken geen kaartjes meer neerleggen.

De kaart bevat ook een vakje 'geen mening', zodat ouders of jongere de ruimte hebben om over bepaalde onderwerpen geen informatie te geven. Respecteer het als ze hier kaartjes neerleggen.

Besteed er aandacht aan als ouders of jongere een kaartje neerleggen bij 'het gaat goed' en erken dat het fijn is dat het op dat gebied goed gaat. Geef een bevestiging en/of vraag door wat er goed gaat.

Wanneer de kaartjes gelegd zijn, kun je ouders en jongere om een toelichting vragen. Dit doe je vooral wanneer ze nog weinig hebben gezegd over waar ze aan denken bij een kaartje. Je wilt een indruk hebben van wat de vraag is of wat spanning of nood geeft.

Als ouders samen de kaartjes neerleggen, kan het voorkomen dat zij het niet met elkaar eens zijn. Geef hen beiden de ruimte om kort hun keuze toe te lichten. Vraag hen vervolgens of ze zich kunnen vinden in de mening van de ander en of ze tot overeenstemming kunnen komen. Wanneer beiden bij hun eigen standpunt blijven, laat dan expliciet de meningen naast elkaar bestaan en geef aan dat dat ok is. In dat geval krijgt ieder een eigen set kaartjes, zodat zij het kaartje beiden kunnen neerleggen. Het kan ook voorkomen dat ouders en/of jongere een kaartje tussen twee antwoordmogelijkheden neer neerleggen. Dat maakt niet uit, geef hen hiervoor de ruimte.

Foto en samenvatting

Maak een foto van de neergelegde kaartjes als alle kaartjes gelegd zijn en vat samen. Benadruk daarbij dat het op een aantal gebieden goed gaat. Als de jongere niet zelf bij het gesprek aanwezig is, vraag dan aan de ouders waar het betreffende kind de kaartjes zelf zou neerleggen. Wat denken de ouders daarover? Vraagt hetzelfde ook aan de jongere. Wat zouden zijn ouders zeggen? Het kan zijn dat je de indruk hebt dat ouders of jongere niet alles vertellen in elkaars aanwezigheid. In dat geval kom je er met hen apart op terug.

Check bredere context bij kindproblemen

Klachten bij kinderen kunnen om verschillende redenen ontstaan of voortbestaan. Er kan sprake zijn van een bepaalde kwetsbaarheid bij het kind, klachten kunnen het gevolg zijn van bepaalde interactiepatronen die zich hebben ontwikkeld tussen ouders en het kind, en ook andere omgevingsfactoren kunnen van invloed zijn (school, buurt, contact met leeftijdsgenoten). Bij het inventariseren van de zorgen over het kind is het belangrijk dat je stilstaat bij de mogelijkheid dat deze bijvoorbeeld het gevolg kunnen zijn van niet passend onderwijs. Wanneer een kind zich bijvoorbeeld terugtrekt, minder sociaal vaardig of bozig reageert, check je hoe de interactie is met de leerkracht of docenten (wordt het kind gezien?), met klasgenoten (is er sprake van pesten?) en of het onderwijs aansluit bij het niveau van het kind. Wanneer kinderen qua intelligentie sterk afwijken van het gemiddelde (zowel licht verstandelijk beperkt als hoogbegaafd) en het onderwijs is hier onvoldoende op aangepast, dan kan dit leiden tot allerlei psychosociale problemen bij het kind. Als hiervan een vermoeden is, schakel dan specialistische zorg bij en zorg voor nader diagnostisch onderzoek. (zie ook: [Een lichte verstandelijke beperking herkennen | Nederlands Jeugdinstituut \(nji.nl\)](#) en <https://www.nji.nl/cap-j/c103-problemen-verbandhoudend-met-hoogbegaafdheid>)

Beslismoment 3b. Schat in of er sprake is van een crisissituatie

Als ouders bij een of meerdere kindproblemen aangeven dat er sprake is van een crisissituatie, dan is het van belang hen erkenning te geven voor hun doorzettingsvermogen. Spreek je bewondering uit voor het gegeven dat ze ondanks de omstandigheden volhouden en dat ze om hulp hebben gevraagd.

Daarbij maak je zelf ook een inschatting of sprake is van een crisissituatie. Er is een crisissituatie, als er sprake is van:

- ernstig gevaar voor een of meerdere gezinsleden;
- ernstige fysieke en emotioneel onveilige situatie voor het kind;
- suïcidedreiging;
- vermoeden van een psychose bij het kind;
- dreigende uithuisplaatsing.

Maak daarbij met de ouders helder onderscheid of er sprake is van een crisis: 'er moet vandaag iets gebeuren' of dat er sprake is van spoed: 'er moet binnen drie dagen iets gebeuren'. De module Dreigende uithuisplaatsing in crisissituaties, onderdeel van de Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing, vormt in geval van een crisissituatie het vakinhoudelijk kader voor jeugdprofessionals.

Als je inschat dat sprake is van een crisissituatie waarin inzet van directe hulp nodig is, overleg dan met een GZ Psycholoog/Orthopedagoog Generalist en schakel crisishulp in. Afhankelijk van de aard van de problemen kies je voor inzet van spoed- of crisishulp vanuit Jeugd- en opvoedhulp, de Jeugd-GGZ of vanuit de LVB-zorg.

Hoofdvraag 4. Wat is de omvang van de problemen?

In de vorige twee onderdelen hebben ouders en/of de jongere een breder beeld gegeven van wat er speelt. In dit onderdeel zoom je in op datgene waarover ouders en/of de jongere zich het meeste zorgen maken.

Bij het maken van een inschatting van de omvang en ernst van de problemen spelen meerdere elementen een rol: de duur, de frequentie, hoe vaak het specifieke gedrag voorkomt in een of meerdere situaties, en met name de gevolgen voor het kind, de ouders en de omgeving.

Startpunt voor ernst-inschatting

Om deze overstap te maken helpt het om de kaartjes weg te halen en aan de ouders en/of de jongere te vragen: ‘even los van de kaartjes, waar maken jullie je nu het meeste zorgen over?’

Dit is het startpunt van een verdieping op de zorgen, om een inschatting te kunnen maken van de omvang en ernst. Houd hierbij goed in de gaten dat uiteindelijk alle onderwerpen aan de orde komen die bij crisis, nood en spanning genoemd zijn.

Vragen voor inschatting van omvang en ernst

Voor een inschatting van de omvang van de problemen zijn onderstaande vragen van belang. Hieronder worden alle vragen toegelicht.

Gesprekskaart 4a Keuzehulp jeugd en gezin

Omvang van de problemen

Check op **RED FLAGS**

1. Waar maakt u zich het meeste zorgen over? (Bij meerdere problemen: Waarover nog meer?)
2. Sinds wanneer maakt u zich zorgen en is er een specifieke aanleiding?
3. Hoe vaak komen de problemen voor?
4. In welke situaties komt het gedrag voor (thuis, op school, sport, met vriendjes, in de buurt)?
5. Wat heeft u al geprobeerd om de problemen op te lossen? (en eventuele inzet van hulp)
6. Hoe groot zijn de gevolgen voor uw kind, voor u of voor jullie omgeving?
7. Hoe gaat het met u als ouder? Hoe lukt het u om vol te houden? (Beschermdende factoren)

Hulpvragen bij 1	Hulpvragen bij 2	Hulpvragen bij 7
<ul style="list-style-type: none"> • Waar maakt u zich het meeste zorgen over? • Wat zou u graag als eerste willen aanpakken? • Wat heeft u het liefst opgelost? • Is er iets waarvan u denkt dat beter gaat, al het op andere gebieden ook makkelijker worden? 	<ul style="list-style-type: none"> • Sinds wanneer speelt dit? • Kunt u zich herinneren waarnaar u voor het eerst dacht 'dit is een probleem'? • Wist u nog of er toen iets gebeurd is dat misschien een aanleiding was? • Is er volgens u een reden of aanleiding waardoor de problemen zijn ontstaan? • Zijn de problemen na een bepaalde gebeurtenis toegenomen? • Wanneer speelt de nog niet? Wat is volgens jullie de belangrijkste reden of aanleiding dat ze er nu wel zijn? 	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe vaak het u om vol te houden? • Wat helpt u als uw zorgen groot zijn? • Van wie krijgt u steun? • Wat maakt dat u het volhoudt, ondanks deze situatie?

Gesprekskaart 4a: Omvang van de problemen

4.1 Waar maken jullie je het meeste zorgen over?

Wanneer er meerdere kaartjes liggen bij spanning, nood of crisis is het belangrijk te prioriteren, omdat het voor gezinnen met beperkte draaglast van belang is met één of een zeer beperkt aantal zaken tegelijk aan de slag te gaan. Het is belangrijk daarin aan te sluiten bij de visie van ouders op wat zij het belangrijkste vinden. Zij zijn deskundig op hun eigen gezinssituatie. Daarbij zullen zij het meest gemotiveerd zijn om mee te werken aan hulp als wordt aangesloten bij hun wensen en visie. Uit onderzoek blijkt daarnaast dat het aanpakken van een door ouders en kind zelf geprioriteerd probleem een positief effect kan hebben op het verminderen van andere problemen bij kinderen of in het gezin. Vraag de ouders daarom eerst waarover zij zich het meeste zorgen maken.

Hulpvragen:

‘Waar maakt u zich het meeste zorgen over?’

‘Wat zou u graag als eerste willen aanpakken?’

‘Wat heeft u het liefst opgelost?’

‘Is er iets waarvan u denkt ‘als dat beter gaat, zal het op andere gebieden ook makkelijker worden?’

Vraag op bovenstaande vragen door. Grijp terug op de kaartjes als ouders het lastig vinden om al pratend tot een keuze te komen. Vanuit daar kunnen zij ook een top 3 ordenen.

4.2 Sinds wanneer maken jullie je zorgen en is er een specifieke aanleiding?

De ernst wordt mede bepaald door de duur: hoe lang komen de problemen al voor? Over het algemeen geldt dat hoe langer problemen al voorkomen, hoe ernstiger ze zijn. Daarnaast is het belangrijk om te vragen of mensen zich een specifieke aanleiding kunnen herinneren. Soms is het moeilijk voor ouders en jongeren om terug te halen hoe lang iets al speelt. Help hen door stapsgewijs na te gaan of het al speelde op momenten die makkelijk terug te halen zijn. Wat die momenten zijn, hangt af van waar de zorgen over gaan. Te denken valt aan ijkpunten als: vorig schooljaar, in de zomervakantie, voor de scheiding, op de vorige school.

Hulpvragen:

‘Sinds wanneer speelt dit?’

‘Kun je je het moment herinneren waarop je voor het eerst dacht ‘dit is een probleem’? Weet je nog of er toen iets gebeurd is dat misschien een aanleiding was?’

‘Is er volgens jou een reden of aanleiding waardoor dit gedrag/deze zorgen zijn ontstaan?’

‘Zijn de problemen na een bepaalde gebeurtenis toegenomen?’

‘Wanneer speelde dit nog niet? Wat is volgens jullie de belangrijkste reden of aanleiding dat ze er nu wel zijn?’

4.3 Hoe vaak komen de problemen voor?

Het is belangrijk zo concreet mogelijk te bepalen hoe vaak het gedrag voorkomt. Is het bijvoorbeeld eens per maand, eens of meerdere keren per week, dagelijks of meerdere keren per dag? Vraag ook door of het op bepaalde momenten van de dag of week vaker voorkomt. Er kan mogelijk een aanleiding in bepaalde dagelijkse of wekelijkse situaties zijn die zorgen voor verergering. Net als bij de duur kan het voor ouders en jongeren wat denkwerk kosten voor zij hier echt iets over kunnen zeggen. Ondersteun hen door toe te spitsen op de afgelopen week of twee weken. Kijk bij de momenten die dan bij hen opkomen naar wanneer en waar die waren.

4.4 In welke situaties komen de problemen voor (thuis, op school, sport, met vriendjes, in de buurt)?

De ernst wordt mede bepaald door de mate waarin het in verschillende situaties voorkomt. Over het algemeen geldt dat als het gedrag in meerdere situaties voorkomt, er sprake is van een grotere mate van ernst. Overigens is het omgekeerde niet per definitie het geval. Ook als bepaald gedrag alleen thuis of op school voorkomt, kan alsnog gesproken worden van ernstige problemen, als de gevolgen voor het kind ernstig zijn.

4.5 Wat hebben jullie al geprobeerd om de problemen op te lossen? (En eventuele inzet van hulp)

Als je vraagt wat ouders of de jongere zelf al geprobeerd hebben en wat eventueel eerder heeft gewerkt, levert dit informatie op over hun oplossingsvaardigheden, maar ook over handelwijzen die in deze situatie wel of juist nog niet werken. Dit voorkomt het geven van adviezen waar ouders of jongere waarschijnlijk weinig vertrouwen in hebben.

Vraag ook of er al eerder hulp is ingezet, wat deze hulp was en wat dat heeft opgeleverd. Check of het kind of de jongere medicatie krijgt voor deze problemen en zo ja, welke. Vraag tot slot of het gezin momenteel hulp ontvangt vanwege andere vragen of zorgen die spelen.

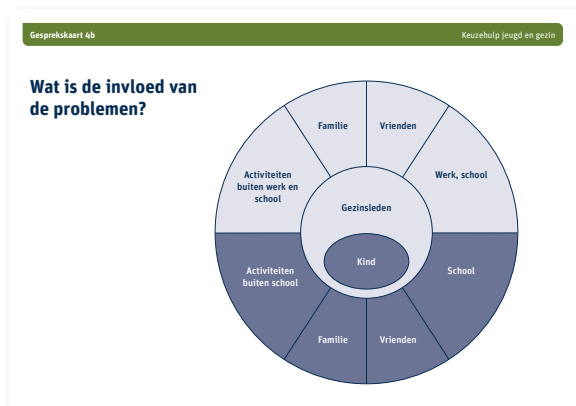
Deze vragen geven zicht op de omvang en ernst van de problemen en de belastbaarheid van het gezin. Is er al veel geprobeerd om ze op te lossen, maar heeft dat tot nu toe nog niet voldoende genoeg geholpen? Dan zijn de problemen hardnekkiger en daarmee ernstiger. De mate waarin ouders of de jongere het zelf al 'op lijken te geven' is medebepalend voor de ernst-inschatting.

4.6 Hoe groot zijn de gevolgen voor uw kind, voor jullie of voor jullie omgeving?

Het belangrijkste om in kaart te brengen zijn de gevolgen voor het kind zelf, het gezin of de omgeving. Gevolgen hebben vaak betrekking op de mate waarin een kind nog kan meedoen met vrienden, in de vrije tijd (bijvoorbeeld met sport), op school of in de buurt. Als een kind zich terugtrekt uit het contact thuis (eerste milieu), op school (tweede milieu) of in vrijetijdsbesteding (derde milieu) of wanneer een kind in een van deze milieus in meer of mindere mate wordt afgewezen, dan spreken we van een grotere ernst.

De invloed van veel problemen beperkt zich niet tot het leven van het kind. Zeker als problematiek ernstig is, kan het zijn dat ook andere gezinsleden er rekening mee (moeten) houden in hun dagelijkse bezigheden. Activiteiten worden vermeden, ingekort of ingekaderd. Contact met familie of vrienden wordt er anders door en/of vermindert. Ook kunnen bezigheden meer energie kosten of teleurstelling of conflict opleveren. Het gaat om al deze vormen van impact.

Voor het uitvragen van de invloed van de problemen op het dagelijks leven van het kind en het gezin, kun je onderstaande plattegrond gebruiken. Hierop kunnen ouders en jongeren eenvoudig aankruisen welke impact zij zien voor hun kind, zichzelf en andere gezinsleden. Vraag hen vervolgens om welke impact het concreet gaat.

Gesprekskaart 4b: bespreken van de gevolgen voor kind en gezin

Wanneer ouders of jongere zelf al veel inzicht hebben in de gevolgen, hun zorgen groot zijn en zij de problemen ernstig vinden, kun je deze kaart ook achterwege laten. Zo wordt het startgesprek niet onnodig zwaar gemaakt en voorkom je dat het gesprek gevoelens van hopeloosheid aanwakkert. Als je de problemen als ernstig inschat, maar ouders en/of jongere daar nog weinig zicht op hebben, kunnen bovenstaande vragen en gesprekskaart 4b hen helpen om meer zicht te krijgen op de gevolgen voor henzelf en de mensen om hen heen.

Voorbeelden van gevolgen van problemen voor de ernstinschatting:

- het lukt steeds minder goed om thuis gezellige momenten met elkaar te hebben
- er is (bijna) dagelijks ruzie thuis tussen jullie en/of jullie kind
- uw kind durft niet te spelen met leeftijdgenoten of wordt buitengesloten
- er is regelmatig contact met school vanwege problemen op school
- uw kind weigert regelmatig naar school te gaan
- uw kind klaagt regelmatig over buikpijn, hoofdpijn en/of slaapt slecht
- uw kind dreigt van school gestuurd te worden
- uw kind brengt veel tijd alleen door / sluit zich af van contact met anderen
- uw kind durft niet te sporten op een sportvereniging of mag niet meer komen
- u maakt u zorgen over de veiligheid van uw kind of de veiligheid van een van de andere gezinsleden
- het lijkt alsof u alleen nog maar bezig bent met het oplossen van problemen en er niet meer aan toe komt om te ontspannen
- u maakt zich voortdurend zorgen over de problemen, zoals het kwijtraken van uw huis of uw baan
- door de problemen in uw gezin, heeft u af en toe conflicten met buurtgenoten, school, familie
- de problemen in uw gezin beheersen uw denken, u staat ermee op en gaat ermee naar bed

4.7 Hoe gaat het met u als ouders? Hoe lukt het u om vol te houden? Van wie krijgt u steun?

Wanneer er sprake is van ernstige gezins- of kindproblemen is van belang om ook stil te staan bij de balans tussen draaglast en draagkracht van ouders. Het is belangrijk om door te vragen. Ouders vinden

het belangrijk dat bijvoorbeeld gevraagd wordt: 'Redt u het nog?'. Vraag daarbij niet alleen naar de balans, maar ook naar de krachten die maken dat ouders het volhouden. Dat geeft je zicht op mogelijke steunbronnen, maar voorkomt ook dat ouders een gevoel van hopeloosheid krijgen.

Hulpvragen:

'Hoe lukt het u om vol te houden?'

'Wat helpt je als je zorgen groot zijn?'

'Van wie krijg je steun?'

'Wat maakt dat u het volhoudt, ondanks deze situatie?'

'Wat heeft u nodig om het de komende week vol te houden?'

Vraag vervolgens ook hoe ouders denken dat het kind het volhoudt.

Als de problemen licht tot matig zijn, kun je er ook voor kiezen deze vraag over te slaan.

Check op red flags

Onderstaande **RED FLAGS** zijn aanleiding om specialistische hulp bij te schakelen. De specialistische professionals maken samen met het gezin een zorgvuldige verklarende analyse (zie deel III, pagina 9) van onderliggende verklarende factoren. Deze verklarende analyse wordt bij **RED FLAGS** uitgevoerd door de specialistische hulp.

4.8 Check op RED FLAGS

In een aantal situaties is de problematiek dusdanig ernstig dat direct specialistische hulp ingeschakeld moet worden. Het gaat om de volgende situaties:

- er is sprake van schoolverzuim (mogelijk als gevolg van niet passend onderwijs) langer dan 2 weken of regelmatig terugkerend (zonder aanwijsbare fysieke oorzaak);
- er is sprake van ontwikkelingsstilstand of ontwikkelingsterugval, bijvoorbeeld:
  - ontwikkeling van het kind verloopt normaal tot 2,5-3 jaar en ineens is er sprake van een terugval, bijvoorbeeld spontaan contact zoeken lukt niet meer.
  - bij overgang naar middelbare school blijft het kind zich gedragen als 'lagere school-kind'
- een jong kind floreert niet meer, speelt niet meer, is lusteloos, hangt op de bank (er is dan ook lichamelijk onderzoek nodig);
- een kind of jongere beschadigt zichzelf;
- een kind of jongere heeft bizarre angsten;
- een kind of jongere vertoont psychotische kenmerken (dingen zien en horen die anderen niet zien/horen, heel paranoïde/wantrouwend zijn, het gevoel hebben continu bekeken te worden), in het bijzonder in combinatie met angstklachten;
- een kind of jongere zegt dood te willen, vertoont extreem risicovol gedrag (mogelijke doodsvrachting) of er is een vermoeden van suïcidaliteit. Een inschatting van het suïciderisico moet worden gemaakt door iemand die hiertoe is opgeleid.

Meer informatie over suïcidepreventie vind je [hier](#).

In de [richtlijn Stemningsproblemen](#) voor Jeugdhulp en Jeugdbescherming staan aanbevelingen voor suïcidepreventie. Deze richtlijn vormt het vakinhoudelijk kader voor jeugdprofessionals.

Hoofdvraag 5. Hoe ernstig zijn de problemen?

Het inschatten van de ernst is nodig voor het maken van een keuze over inzet van hulp. Hierbij geven ouders en jongere zelf op onderstaande Gesprekskaart 5 aan hoe ernstig zij de problemen vinden en hoe groot de behoefte aan hulp is. Als jeugdprofessional geef je daarna ook aan wat je eigen ernst-inschatting is. Je maakt een inschatting van de ernst op basis van de antwoorden van ouders en eventuele verwijzers op de vragen bij hoofdvraag 4 en gesprekskaarten 4a en 4b.

Gesprekskaart 5: inschatten van de ernst

Als jij of anderen behoefte hebben aan beter onderbouwde informatie over de ernst van de problemen kun je een screeningsinstrument gebruiken (zie voor meer informatie <https://www.nji.nl/instrumenten>).

Inschatting is subjectief

Bedenk dat de inschatting van de ernst een subjectieve beoordeling is. Omdat ouders, kinderen en betrokken professionals hun ernstinschatting kunnen baseren op verschillende ervaringen, kan het voorkomen dat de ernstinschatting tussen betrokkenen verschilt. Het is van belang dat ieder een toelichting kan geven op de eigen inschatting. Geef aan dat een verschil in ernst-inschatting gebruikelijk is voor ouders onderling, voor ouders en kinderen en voor ouders of kinderen en professionals. Laat de verschillende inschattingen naast elkaar bestaan, zonder er veel nadruk op te leggen.

Hogere ernst-inschatting dan ouders

Als je tot een hogere ernst-inschatting komt dan de ouders of de jongere, licht dan concreet toe door welke informatie je deze inschatting maakt: 'Als jij vertelt ... (voorbeelden noemen), dan noem ik de ernst groot. Je leven wordt er iedere dag door beïnvloed en ik denk dat als we niets zouden doen er weinig kans is dat het verandert. Natuurlijk zit je hier nu om er wel wat aan te doen, dus dit is mijn inschatting over de situatie nu en die gaat veranderen als we aan de slag gaan. Voor nu is mijn boodschap vooral: het is heel goed dat je gekomen bent.'

Lagere ernst-inschatting dan ouders

Als je tot een lagere ernst-inschatting komt, benadruk dan vooral dat de situatie waarschijnlijk goed te beïnvloeden is: 'Dit is heel vervelend en er zijn veel ouders die hiermee worstelen. Ik kijk graag met jullie mee naar hoe je hier zo goed mogelijk mee kunt omgaan. Maar als we kijken naar kinderen met problemen die ernstig zijn, dan schat ik nu in dat het niet heel ernstig is. Hoewel ik me wel kan voorstellen dat het voor jullie lastig kan zijn. En dat het niet ernstig is, is positief, want dat betekent ook dat we er snel iets aan kunnen doen.'

Als je de problemen inschat als zeer groot en de ouders en/of de jongere geven aan dat zij de ernst van de problemen als groot ervaren, dan kies je ervoor de ouders en/of de jongere te bevestigen in hun inschatting en ook aan te geven dat de ernst groot is. In zo'n situatie zijn de ouders en/of jongere al zwaar belast. Kies er daarom voor hen te bekrachtigen in hun zienswijze, in plaats van het nog zwaarder te maken.

Beslismoment 3c. Schat in of er sprake is van een crisissituatie

Op basis van alles wat tot nu toe besproken is, kan ingeschat worden of sprake is van een crisissituatie. Er is een crisissituatie, als er sprake is van:

- ernstig gevaar voor een of meerdere gezinsleden;
- ernstige fysieke en emotioneel onveilige situatie voor het kind;
- suïcidedreiging;
- vermoeden van een psychose bij het kind;
- dreigende uithuisplaatsing.

Maak daarbij met de ouders helder onderscheid of er sprake is van een crisis: 'er moet vandaag iets gebeuren' of dat er sprake is van spoed: 'er moet binnen drie dagen iets gebeuren'.

Als je inschat dat sprake is van een crisissituatie waarbij inzet van directe hulp nodig is, overleg dan met een GZ Psycholoog/Orthopedagoog Generalist en schakel crisishulp in. Afhankelijk van de aard van de problemen kiest je voor inzet van spoed- of crisishulp vanuit Jeugd- en opvoedhulp, de Jeugd-GGZ of vanuit de LVB-zorg. Wanneer er sprake is van een crisissituatie bij een van de ouders, neem je contact op met de huisarts.

Hoofdvraag 6. Wat zijn sterke kanten en steunbronnen?

Ouders en jongeren vinden het belangrijk dat er niet alleen aandacht is voor hun zorgen, maar ook voor hun sterke kanten. Dit geeft inzicht in de mogelijkheden van de jongere en het gezin en brengt balans in het gesprek. Bovendien blijkt juist het benutten van sterke kanten van ouders en jongeren effectief te kunnen zijn. Door hiernaar te vragen, krijg je als jeugdprofessional zicht op de beschermende factoren van het gezin. Je zet deze beschermende factoren vervolgens actief in bij het werken aan doelen.

Introductie kaart 6

‘Uiteraard zijn er vast niet alleen zaken waar jullie vragen over hebben/waar u zich zorgen over maakt/waar u last van heeft. Ik ben ook benieuwd naar de zaken die goed gaan. Dit kan vaak helpen bij het beantwoorden van uw vragen.’

Gesprekskaart 6 Keuzehulp jeugd en gezin

Sterke kanten en steunbronnen

1. Wat zijn de leuke of sterke kanten van uw kind of kinderen? (U mag best een beetje opscheppen.) (Beschermende factoren)
2. Wat zijn de leuke of sterke kanten van je ouders? (Beschermende factoren)
3. Wat zijn de leuke of sterke kanten van jullie gezin? (Jullie mogen best een beetje opscheppen.) (Beschermende factoren)
4. Wie vinden het belangrijk dat het goed met jullie gaat? Vroeger? En nu? (Beschermende factoren)

<p>Hulpvragen bij 1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat vindt u leuk aan uw kind? • Op welke eigenschappen van uw kind bent u wel een beetje trots? • Welke mooie eigenschappen van uzelf herkent u bij uw kind? • Wat zijn de positieve eigenschappen van uw kind? U mag best een beetje opscheppen. <p>Hulpvragen bij 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat vindt je leuk aan de ouders die je soms hebt, leuk aan je ouders? • Waar helpen je ouders je wel eens bij? 	<ul style="list-style-type: none"> • Welke leuke eigenschappen hebbae jij en je ouders herkennen? (Je mag best een beetje opscheppen) • Wat hebben jullie zelf, als ouders of jongeren, al geprobeerd en wel werkt goed? • Wat zijn momenten met jullie gezin waar jullie tevreden over zijn? (Denk aan maaltijden, activiteiten, samen een tv-programma kijken) • Welke goede herinneringen heb je aan jullie als gezin? <p>Hulpvragen bij 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat zijn momenten dat het beter gaat, zoals gezamenlijke groepjes, een maaltijd, een moment op waarop jullie samen iets deden? • Zijn er bepaalde gespreksvragen waar jullie het allemaal over eens zijn of waar jullie tevreden over zijn? <p>Hulpvragen bij 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wie hebben jullie al eens verteld over de zorgen die jullie hebben? Wie is er van op de hoogte? • Wie vindt het belangrijk, dat het goed met jullie gaat buiten het gezin? 	<p>Wie is dat? Hoe komen jullie die?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wie vindt het nog meer belangrijk dat het goed met jullie gaat? (Blijven doorvragen) • Helpen deze mensen jullie nu wel eens op een bepaalde manier? • Wat zouden ze voor jullie kunnen doen? • Is er iemand die met jullie mee kan denken? • Is er iemand die jullie mee willen nemen naar deze gesprekken?
--	--	---

Gesprekskaart 6: sterke kanten en steunbronnen

6.1 Wat zijn de leuke of sterke kanten van uw kind of kinderen?

Soms hebben ouders als gevolg van hun zorgen de leuke of sterke kanten van hun kind minder goed op hun netvlies. Toch lukt het ouders bijna altijd om sterke of leuke kanten van een kind te benoemen, als er wordt doorgevraagd. Het draagt bij aan een goede balans in het gesprek door hier expliciet naar te vragen en aan de erkenning dat een kind en een gezin meer zijn dan hun zorgen.

Hulpvragen:

‘Wat vindt u leuk aan uw kind?’

‘Op welke eigenschappen van uw kind bent u wel een beetje trots?’

‘Welke mooie eigenschappen van jezelf herkent u bij je kind?’

‘Wat zijn de positieve eigenschappen van je kind? Je mag best een beetje opscheppen.’

6.2 Wat zijn de leuke of sterke kanten van je ouder(s)?

Omgekeerd vraag je ook wat de jongere leuk vindt aan diens ouders.

Hulpvragen:

‘Wat vind je leuk aan je ouders?’

‘Waar helpen je ouders je wel eens bij?’

‘Welke leuke eigenschappen hebben jij en je ouders hetzelfde?’ (je mag best een beetje opscheppen)

6.3 Wat zijn de leuke of sterke kanten van uw gezin?

Vraag door of benoem bepaalde voorbeelden als ouders deze vraag lastig te beantwoorden vinden.

Hulpvragen:

‘Wat heb je zelf als ouders of jongere al geprobeerd en wat werkte goed?’

‘Wat zijn momenten met je gezin waar je tevreden over bent?’ (Denk aan maaltijden, activiteiten, samen een tv-programma kijken)

‘Welke goede herinneringen heb je aan jullie als gezin?’

‘Wat zijn momenten dat het beter gaat, zoals gezamenlijke grapjes, een maaltijd, een moment op waarop je samen iets deed?’

‘Zijn er bepaalde gezinsafspraken waar jullie het allemaal over eens zijn of waar je tevreden over bent?’

6.4 Wie vinden het belangrijk dat het goed met je gaat? Vroeger? En nu?

Het is het belangrijk om informele steunbronnen (praktische, emotionele of sociale) in kaart te brengen, omdat informele steun vaak duurzamer kan worden ingezet dan formele hulp. Ook sluit deze steun vaak vanzelfsprekender bij het gezin. Vraag daarbij ook naar steunbronnen uit het verleden, waarmee het contact op dit moment mogelijk verwaterd is, maar die mogelijk wel opnieuw iets zouden kunnen of willen betekenen.

Hulpvragen:

‘Wie heb je al eens verteld over de zorgen die je hebt? Wie is ervan op de hoogte?’

Wie vindt het belangrijk dat het goed met je gaat buiten het gezin? Wie is dat? Hoe ken je die?’

‘Wie vindt het nog meer belangrijk dat het goed met je gaat?’ (blijven doorvragen)

‘Helpen deze mensen je nu wel eens op een bepaalde manier?’

‘Wat zouden ze voor jullie kunnen doen?’

‘Is er iemand die met je mee kan denken?’

‘Is er iemand die je mee wil nemen naar deze gesprekken?’

‘Waar help jij deze mensen wel eens bij?’

Je vraagt niet aan ouders of jongere wie aan het gezin steun geeft of wie belangrijk zijn. Deze vragen zijn te breed en vaak moeilijk te beantwoorden. Zie deel I, kernelement 5 voor meer informatie over het versterken van sociale steun.

Genogram of netwerkschema

Bij de kennismaking kun je een genogram of netwerkschema gebruiken. Daarmee maak je snel visueel wie deel uitmaken van het gezinssysteem, wie bij elkaar wonen en wat zij in het dagelijks leven doen. Zo ontstaat enig beeld van het gezin waarmee je in gesprek bent. Dit gebeurt kort en bondig en met enige uitleg over waarom je hiermee start. Op een later moment kun je, als dit past, het genogram of netwerkschema er weer bij pakken en verder aanvullen.

Hoofdvraag 7. Wat zijn ervaringen met eerdere hulp?

Als het kind of gezin eerder hulp heeft ontvangen is het belangrijk door te vragen naar de ervaringen met deze eerdere hulp. Ouders kunnen erg gefrustreerd raken als hulpverleners de indruk wekken dat alle hulp bij hen start, terwijl ouders al vele jaren hulp of ondersteuning hebben ontvangen. Het is belangrijk goed aan te sluiten bij de eerdere ervaringen met hulp om zo niet in dezelfde valkuilen te stappen en om goed werkende strategieën opnieuw te benutten.

Gesprekskaart 7 Keuzehulp jeugd en gezin

Eerdere hulp

Hulpvragen

- Heeft u iets gehad aan deze hulp?
- Levert deze hulp u iets op?

Zo ja

- Wat is er veranderd door deze hulp?
- Wat denken ze precies waardoor het heeft? Hoe heeft dat u of uw kind toen geholpen? Wat werkte goed?

Zo nee

- Hoe denkt u dat het komt dat het niet geholpen heeft?
- Wat zouden ze anders hebben moeten doen?
- Wat heeft u geleerd?

1. Heeft u eerder hulp ontvangen voor de zorgen die we vandaag besproken hebben of ontvangt u nog andere hulp?

2. Heeft u iets gehad aan deze hulp?

Zo ja?

- Wat heeft geholpen? Hoe heeft dat u of uw kind toen geholpen? Wat werkte goed?
- Wat is er veranderd door deze hulp?

Zo nee?

- Wat hadden ze beter anders kunnen doen?

Gesprekskaart 7: Eerdere hulp

7.1 Hebben jullie eerder hulp ontvangen voor de zorgen die we vandaag besproken hebben of ontvangen jullie nog andere hulp?

Het is van belang tijdig te weten welke hulp het gezin ontvangt en welke hulp niet. En ook met welke professionals eventueel samenwerking gezocht moet worden, na toestemming van het gezin.

7.2 Voelen of voelden jullie je geholpen door deze hulp?

Leren van en voortbouwen op eerdere zowel positieve als negatieve ervaringen kan veel frustraties en onnodige verergering van problemen voorkomen. Vraag goed door bij deze onderwerpen.

Hulpvragen:

‘Heeft u iets (gehad) aan deze hulp?’

‘Leverde deze hulp u iets op?’

Zo ja

‘Wat is er veranderd door deze hulp?’

‘Wat deden ze precies waardoor het hielp? Hoe heeft dat u of uw kind toen geholpen?’ ‘Wat werkte goed?’

Zo nee

‘Hoe denkt u dat het komt dat het niet geholpen heeft?’

‘Wat zouden ze anders hebben moeten doen?’

‘Wat heeft u gemist?’

Vaak is al eerder in het gesprek aan bod gekomen of er eerdere hulp is geweest. Check dit tegen het einde van het gesprek nogmaals. Soms herinneren de ouders en/of de jongere zich tijdens het gesprek dingen waar zij eerder niet aan hadden gedacht.

Hoofdvraag 8. Wat is de kern en wat spreken we af?

**Beslismoment 6. Inventarisatie keuzehulp afsluiten als ouders alleen vragen hebben.
Deze vragen beantwoorden in dit gesprek of in een vervolgesprek**

Als het gezin alleen vragen heeft die eenvoudig in één of twee gesprekken te beantwoorden zijn, kijk je of deze vragen in dit gesprek beantwoord kunnen worden, of benut hiervoor een vervolafspraken om specifieke psycho-educatie te geven op de vragen van ouders.

Meer ondersteuning nodig

Als er meer ondersteuning nodig is, bestaat de afronding van het startgesprek uit de volgende stappen:

Gesprekskaart 8 Keuzehulp jeugd en gezin

Afronding startgesprek

Hulpvragen bij 2

- Als u twijfelt of de afsluiting toe wilt laten, wanneer ging het dan even een klein beetje beter?
- Wat maakte dat het toen een beetje beter ging?
- Wat deden jullie op dat moment?
- Wat deden jullie nog meer?
- Hoe zou u dat de komende week kunnen benutten?

1. Geef een samenvatting:
  - De belangrijkste problemen zijn .....
  - De problemen waar u graag het eerst hulp bij wilt zijn .....
  - U hebt daarnaast nog vragen over of ondersteuning nodig bij .....
  - U geeft aan dat u het nog volhoudt, omdat ..... (benoemen sterke kanten en steunbronnen)
2. Heeft u nog concrete vragen of adviezen nodig om de periode tot volgende afspraak te overbruggen?
3. Volgende keer gaan we samen kijken welke hulp ingezet gaat worden.
4. Plan een volgende afspraak.

Gesprekskaart 8: Afronding startgesprek

8.1 Geef een korte samenvatting en bepaal de top 3 van problemen

Je vat de belangrijkste vragen, zorgen en problemen samen. Ook benoem je wat de ouders en het kind het liefste als eerste willen oppakken. Als er meerdere zorgen spelen, vraag je hen om op basis van de eerste inventarisatie (zie [hoofdvraag 2](#) en [hoofdvraag 3](#)) een top 3 van de belangrijkste problemen te maken. Hierbij kun je de volgende stappen gebruiken:

Stappen voor het bepalen van een top 3 van problemen

1. Pak de gezins- en kindkaartjes die door ouders en/of de jongere zijn neergelegd bij spanning en nood. Leg deze kaartjes voor ouders en/of jongere neer.
2. Vraag of er problemen zijn die nog niet benoemd zijn, die ook nog op een kaartje moeten worden gezet.
3. Vraag hen om in totaal 3 kaartjes (van de gezinskaartjes en de kindkaartjes) te kiezen waarover ze zich het meest zorgen maken. Laat hen samen een keuze maken voor deze 3 kaartjes.
4. Vraag hen van deze kaartjes een top 3 te maken, met op 1 het probleem waar ze zich het meest zorgen over maken. Vraag hen daarbij om gezamenlijk tot een top 3 te komen. Vraag hen in hun eigen woorden per probleem aan te geven waar ze zich zorgen over maken.
5. Maak een foto van de top 3 en stuur die naar ouders en/of jongere.

Daarnaast vat je de belangrijkste onderwerpen samen waar ouders en kind vragen over hebben, als dit aan de orde is. Check regelmatig of je samenvatting klopt en laat ouders en kind waar nodig, nuanceren, herformuleren en aanvullen. Tot slot benoem je de belangrijkste sterke kanten en steunbronnen die maken dat het gezin het volhoudt met elkaar.

8.2 Hebben jullie nog concrete vragen of adviezen nodig om de periode tot de volgende afspraak te overbruggen?

Wanneer de problemen ernstig zijn, maar er geen sprake is van inzet van spoed- of crisishulp, check je bij de ouders en de jongere of ze op dit moment een vraag beantwoord willen hebben, of een advies nodig hebben om de periode tot de volgende afspraak te overbruggen. Ouders vinden het belangrijk dat als de nood hoog is, zij niet pas bij een derde gesprek adviezen krijgen hoe ze met de situatie om moeten gaan. Ze willen hier direct in een startgesprek al iets over horen, zodat ze de eerstkomende week verder kunnen.

Aan het eind van een startgesprek loop je als jeugdprofessional het risico een advies te geven dat nog niet goed aansluit. Het is dan ook belangrijk om vragenderwijs te achterhalen wanneer het al wat beter gaat en welke eigen oplossingen ouders nog krachtiger in kunnen zetten:

Hulpvragen:

‘Als je terugkijkt op de afgelopen twee weken, wanneer ging het dan even een klein beetje beter?’

‘Wat maakte dat het toen een beetje beter ging?’

‘Wat deden jullie op dat moment?’

‘Wat deden jullie nog meer?’

‘Hoe zou je dat de komende week kunnen benutten?’

8.3 Vooruitblik volgende afspraak

Bij het maken van een vervolgspraak leg je uit dat je door dit startgesprek een goed beeld hebt gekregen van het gezin. Daardoor kun je de volgende keer samen met ouders en/of jongere gaan kijken welke hulp het beste past. Door dit te benoemen weten ouders en jongeren wat ze kunnen verwachten.

Daarbij bespreek je met ouders en jongere of het nodig is om voorafgaand aan het tweede gesprek ook nog contact te hebben met anderen en hen om informatie te vragen. Zoals de leerkracht, IB-er en zorgcoördinator op school, ook om eventueel te bespreken wat daar nodig is. Ook kun je contact leggen met andere hulpverleners, een trainer van sport (als daar ook problemen zijn genoemd) of iemand die belangrijk is voor ouders of de jongere. Je mag alleen contact leggen met hen en informatie van hen vragen als de ouders en jongere hiervoor expliciet toestemming geven.

Bespreek tot slot, als je ouders en jongere apart hebt gesproken, wat ze eventueel aan de ander willen vertellen over het gesprek.

Na het startgesprek ga je naar deel III. Daarin ga je eerst alleen aan de slag, met het voorbereiden van het keuzegesprek. In het keuzegesprek zelf maak je vervolgens met het gezin een keuze voor passende hulp.

Bijlage 1

Invulmatrix gezin

	Geen mening	Goed	Vragen (Klein)	Spanning (Matig)	Nood (Groot)	Crisis (Zeer groot)	Inzet van steun/ hulp nodig? Nee / Ja, namelijk .....
 <p>Huisvesting, buurt en huishouden</p>							
 <p>Financiën</p>							
 <p>Dagbesteding (opleiding/werk)</p>							
 <p>Sociale contacten en steun(punten)</p>							

	Geen mening	Goed	Vragen (Klein)	Spanning (Matig)	Nood (Groot)	Crisis (Zeer groot)	Inzet van steun/ hulp nodig? Nee / Ja, namelijk ....
 <p>Lichamelijke gezondheid</p>							
 <p>Psychische gezondheid en middelengebruik</p>							
 <p>Partner- en/of gezinsrelaties</p>							
 <p>Veiligheid (spanningen, ruzies, geweld)</p>							
 <p>Omgaan met ingrijpende gebeurtenissen</p>							

	Geen mening	Goed	Vragen (Klein)	Spanning (Matig)	Nood (Groot)	Crisis (Zeer groot)	Inzet van steun/ hulp nodig? Nee / Ja, namelijk ....
 <p>Opvoeding van kinderen</p>							
 <p>Andere gebieden, namelijk...</p>							

Bijlage 2

Invulmatrix kind

	Geen mening	Goed	Vragen (Klein)	Spanning (Matig)	Nood (Groot)	Crisis (Zeer groot)	Inzet van steun/ hulp nodig? Nee / Ja, namelijk .....
 <p>Lichamelijke gezondheid en gewicht</p>							
 <p>Contact met vrienden en vrijetijdsbesteding</p>							
 <p>Leren, concentreren en naar school gaan</p>							
 <p>Gebruik van drank, drugs en gamen</p>							

	Geen mening	Goed	Vragen (Klein)	Spanning (Matig)	Nood (Groot)	Crisis (Zeer groot)	Inzet van steun/ hulp nodig? Nee / Ja, namelijk ....
 <p>Verlegen, teruggetrokken gedrag (buitengesloten)</p>							
 <p>Bang of angstig gedrag (vermijden van situaties)</p>							
 <p>Somber teruggetrokken of prikkelbaar gedrag</p>							
 <p>Opstandig, druk of agressief gedrag</p>							
 <p>Meegemaakte ingrijpende gebeurtenissen</p>							

	Geen mening	Goed	Vragen (Klein)	Spanning (Matig)	Nood (Groot)	Crisis (Zeer groot)	Inzet van steun/ hulp nodig? Nee / Ja, namelijk ....
 <p>Moeite met prikkels, sociale of onverwachte situaties</p>							
 <p>Moeite met eten</p>							
 <p>Andere zorg, namelijk...</p>							